

Nefndasvið Alþingis
co. Allsherjarnefnd
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Umsögn

trúnaðarráðs fanga á Kvíabryggju um Frumvarp til laga um fullnustu refsinga, 336. mál – lagt fyrir á 131. löggj.þingi.

1.0 Almennt

Einhvers staðar stendur ritað að refsingu eigi ekki að beita nema nauðsyn krefji og að hún sé einnig nauðsynleg til að verjast afbrotum. En refsingar valda þjáningum á einn eða annan hátt. Þá bæta og refsingar yfirleitt ekki brotþolum það tjón eða þann missi sem brotið hefur leitt af sér. Þær fullnægja miklu frekar réttlætiskennð brotþolans og hefndarþörf samfélagsins. Þrátt fyrir allt verður að refsingarnar hafa verið réttlættaf úr frá margs konar sjónarmiðum sem ekki verða tíunduð hér. Refsipólítík hefur hin síðari ár greinlega gengið út á að leita leiða til að létta mönnum refsivist eins og kostur er ásamt því að draga úr notkun óskilorðbundinna fangelsisrefsinga. En markmiðið er möguleikinn á endurreisn brotamanns í samfélaginu. Það er mikilvægt viðhorf í fangelsispólítíkinni að leitað sé allra mögulegra leiða til að beita frekar úrræðum utan refsivistarstofnana svo og leita allra leiða til að leiðbeina og styðja brotamann, samhliða aðhaldi í formi eftirlits. Þannig verður sá möguleiki meiri og raunhæfari að brotamaður gerist löghlýðinn borgari í stað þess ef hann er aðskilinn frá samfélaginu og lokaður inni ásamt öðrum brotamönnum. Þetta mikilvæga breytta viðhorf í fangelsispólítík hefur hin síðari ár mótað íslensk lög og lagaframkvæmd og hefur t.a.m. innleiðing samfélagsþjónustu í íslenskan rétt verið mikið framfaraspor. Við fögnum því á Kvíabryggju að haldið sé áfram á sömu braut og um leið stigið enn stærra framfaraskref í átt til ofangreindrar sjónarmiða með framlagingu þessa frumvarps til laga um fullnustu refsinga.

Greinilega eru breytt viðhorf höfð að leiðarljósi hjá hinum nýja fangelsismálastjóra m.a. með rýmkun ýmissa réttinda fanga svo og við rýmkum á mögulegri fullnustu refsingar utan refsvistastofnunar. Það er von okkar að haldið verði ófram á sömu braut og fylgst verði vel með reynslu annarra þjóða á nýjum viðurlagategundum. Ljóst er að breyttir þjóðfélagshættir hafa leitt til þess að refsivist er þungbærari refsing nú í dag en áður var.

Í heildina er ánægja með þann nýja tón sem sleginn er með framlagningu umrædds frumvarps en nokkrar athugasemdir viljum við þó gera.

2.0 Athugasemdir og eða hugleiðingar við einstakar lagagreinir frumvarpsins.

10. gr.

Í ljósi þess að verið er að rýmka möguleikana ó samfélagsþjónustu sem afplánunarúrræði væri í lófa lagið að geta um það í 10. gr að Fangelsismálastofnun beri skylda til að tilkynna dómþola það í sjálfri boðuninni til fangelsisafplánunar að dómþoli geti átt rétt á því að sækja um samfélagsþjónustu. Einnig teljum við rétt að geta þess í lagagreininni að Fangelsismálastofnun beri einnig skylda til að afhenda dómþola upplýsingar og umóknareyðublað um mögulega afplánun dómþola með samfélagsþjónustu. Þetta teljum við vera nauðsynlegt í ljósi þess að skv. 1.tl. 28. gr. frumvarpsins er það skilyrði fyrir samfélagsþjónustu að dómþoli hafi óskað eftir því skriflega við fangelsismálastofnun eigi síðar en viku áður en hann átti upphaflega að hefja afplánun fangelsisrefsingar.

18. gr og 20. gr.

Í fangelsum er vinnuskylda og fyrir hana eru greidd lágmarks vinnulaun en það orðalag á nú að víkja fyrir orðinu "þákun". Í athugasemdum með frumvarpinu segir að þetta sé gert til að skilja á milli launa á almennum vinnumarkaði og þeirrar greiðslu sem fangar fá fyrir störf í fangelsi. Við fyrstu sýn þykir þetta eðlileg breyting á orðalaginu séstaklega í því ljósi að ekki eru greiddir skattar eða aðrar skyldur af "launum" fanga. Þó kemur fram í umsögn fjárlagaskrifstofu Fjármálaráðuneytisins um frumvarpið (bls 46 í frumvarpinu) að það sé álit ráðuneytisins og skattayfirvalda að þessur tekjur séu skattskyldar og að föngum beri að greiða tryggingargjald og iðgjald í lífeyrissjád.

En vegna þessa orðalagsbreytinga á "vinnulaunum" fanga vakna upp spurningar hvernig slysatryggingum fanga verði háttað ef aðgreina á vinnu í fangelsum frá vinnu á almennum vinnumarkaði. Sérstaklega er þetta umhugsunarefni ef fangar teljast ekki lengur launþegar skv. lagalegri merkingu þess orðs en í 24. gr l 117/1993 um almannatryggingar er tæmandi talning á þeim sem teljast slysatryggðir. Skv. a. lið 1. mgr. 24. gr laganna eru launþegar sem starfa hér á landi slysatryggðir. Það er mat okkar að þetta þurfi að vera skýrt og áumdeilanlegt og því þörf á að taka sérstaklega fram í samhengi við 18. og 20 gr. þessa lagafrumvarps að fangar skuli vera slysatryggðir við vinnu.

28.gr.

2. tölul.28.gr

Í 2. tölul. 28. gr. frumvarpsins er það sett fram sem skilyrði fyrir því að samfélagsþjónusta komi til álita að dómþoli eigi ekki mál til meðferðar hjá lögreglu, ákærvaldi eða dómstólum þar sem hann **er kærður fyrir refsiverðan verknað**. Einnig segir í 2. mgr. 31.gr. frumvarpsins að Fangelsismálastofnun geti afturkallað ákvörðun um fullnustu með samfélagsþjónustu ef dómþoli er **kærður fyrir að hafa framið refsiverðan verknað**.

Orðalagið "**kærður fyrir refsiverðan verknað**" gefur tilefni til effirfarandi vangaveltna:

Hvað ef við afgreiðslu Fangelsismálastofnunar Ríkisins á umsókn dómþola um samfélagsþjónustu kemur í ljós að lögð hefur verið fram kæra á hendur dómþola sem á ekki við nein rök að styðjast og eða leiðir ekki til útgáfu ákæru? Samkvæmt orðanna hljóðan yrði dómþolanum annað hvort synjað um samfélagsþjónustu sbr. 28. gr. frumvarpsins eða að ákvörðunin um fullnustu með samfélagsþjónustu yrði afturkölluð sbr. 31. gr. frumvarpsins og dómþolanum þar með gert að mæta til fangelsisafplánunar. Það verður að telja óumdeildanlegt að slík stjórnvaldsákvörðun undir þessum kringumstæðum brýtur gegn grundvallar meginreglunni um að maður telst saklaus uns sekt er að fullu sönnuð. Þar sem slík synjun / afturköllun Fangelsismálastofnunar er dómþolanum mjög þungbær ákvörðun er ekki óeðlilegt að spyrja að því hvort ekki sé eðlilegra og í raun réttlátara að það sé nokkuð á hreinu áður en stofnunin tekur slíka íþyngjandi ákvörðun að ákæra verði gefin út á hendur dómþola á grundvelli framlagðar kæru og þar með óbyggjandi líkur að um refsiverðan verknað sé um að ræða. ?

Fangelsismálastofnun Ríkisins fer með þetta ákvörðunarvald og því má ætla að í framkvæmd verði að fara varlega í að synja umsækjendum um samfélagsþjónustu vegna þeirrar ástæðu einnar að dómþoli eigi óafgreidda kæru hjá lögreglu.

Annað sjónarmið er reyndar uppi á teningnum ef ákæra hefur verið gefin út á grundvelli kærunnar og málið allt komið lengra inn í refsivörslukerfið t.d. inn á borð dómara. Er ekki rétt að leggja það í hendur Fangelsismálastofnunar að hún gerir athugun á því hjá þeirri stofnun sem hefur kærana til meðferðar hvort líklegt þyki að

ákæra verði gefin út á grundvelli kærunnar ? Það er nefnilega viðurkennd réttarframkvæmd að ákæra er ekki gefin út af hálfu saksóknara nema það er líklegt eða verulega líklegt að ákæra leiði til sakfellingar.

Það er því niðurstaða okkar og filmæli að orðalag 2. töluliðar 28. gr og þ.a.l. 2. mgr. 31.gr. frumvarpsins geti verið með öðrum hætti. Til að mynda væri strax nær lagi að orða 2. tl. 28 gr. með t.d. eftirfarandi hætti: "að dómþoli eigi ekki mál til meðferðar hjá lögreglu, ákærvaldi eða dómsvaldi þar sem hann er sakaður eða grunaður með óyggjandi (ótvíráðum) hætti um refsiverðan verknað" Þetta orðalag kemur að minnsta kosti í veg fyrir það að unnt verði að synja dómþola um fullnustu refsingar með samfélagsþjónustu vegna framlagðar kæru hjá lögreglu einni saman. Meira þarf að koma til og vísar orðalagið til þessa að Fangelsismálastofnun Ríkisins sem fer með ákvörðunarvaldið láti framkvæma athugun á því hjá þeirri stofnun sem hefur kæru til meðhöndlunar hvort gefin verði út ákæra á hendur dómþola. Það verður að telja óyggjandi grun um refsiverðan verknað þegar saksóknari hefur ákveðið að gefa út ákæru á hendur dómþola.

4. tölul. 28.gr

Við viljum benda á **4. tölul. 1.mgr. 28.gr** en þar er lagt til að lögfest verði alveg nýtt skilyrði fyrir fullnustu refsingar með samfélagsþjónustu. Nýi töluliðurinn gerir ráð fyrir að **dómþoli eigi ekki rétt á afplánun með samfélagsþjónustu ef hann er í fangelsisafplánun eða sætir gæsluvarðhaldi** þegar honum stendur til boða að sækja um fullnustu refsingar með samfélagsþjónustu. Hér viljum við nema staðar og minnst á nokkur sjónarmið vegna hugsanlegrar lögfestingar þessa nýja skilyrðis.

Í sumum tilvikum hefur dómþoli hlotið óskilorðsbundinn fangelsisdóm (aðalrefsing) og fésektardóm (vararefsing) í einni og sömu dómsniðurstöðunni. Í fullnustuferlinu aðgreinast þessir tveir dómar á þann hátt að sitt hvor stofnunin tekur dómana til fullnustu þ.e.a.s Fangelsismálastofnun fullnustar óskilorðsbundna fangelsisdóminn en Lögregluembættin innheimta fésektina sem getur tekið langan tíma í mánuðum talið. Síðan gerist það að fésektin innheimtist ekki og þá fyrst óskar lögreglustjóraembættið eftir því við Fangelsismálastofnunina að vararefsingin vegna fésektarinnar verði fullnustuð. Það er á þessum tímamarki sem refsiafplánunarformið vegna fésektarinnar ákvarðast af staðsetningu dómþola í fyrra fullnustuferlinu. Ef dómþoli er svo óheppinn að vera nákvæmlega á þeim tímamarki í fangelsisafplánun vegna aðalrefsingarinnar er

honum enn frekar refsað með að að þurfa að sitja áfram innan veggja fangelsis vegna **4. fl. 1. mgr. 28. gr** Ef hann hefur aftur á móti lokið við afplánun á aðalrefsingunni og orðinn frjálms maður á ný þegar honum berst tilkynning um afplánun á vararefsingunni þá er ekkert til fyrirstöðu að afplána vararefsinguna með samfélagsþjónustu.

Sú venjuhelgaða framkvæmd hefur nefnilega mótast síðustu ár í afgreiðslum Fangelsismálastofnunar Ríkisins að hafna öllum umsækjendum um samfélagsþjónustu ef umsækjandinn er að afplána refsingu í fangelsi og eingöngu af þeirri ástæðu einni. Lögfesting þessara venjuhelgaðra afgreiðslna hjá Fangelsismálastofnun finnst okkur alfarið vinna gegn breyttum viðhorfum til fangelsismála og þeim nýja tóni sem sleginn hefur verið með framlagningu þessa frumvarps. Í frumvarpinu er t.a.m. eftirfarandi lagt fram:

- lagt til að við upphaf afplánunar verði í samvinnu við fanga unnið að meðferðar- og vistunaráætlun sem miðar að því að nýta í þágu fanga þau úrræði sem í boði eru á afplánunartímanum og sem miða að því að bæta heilsu fangans, gera honum kleift að aðlagast samfélaginu og ná tengslum við fjölskylduna og eða vini á ný að lokinni afplánun.
- lagt til að rýmka fullnustu fangelsisrefsingar með ólaunaðri samfélagsþjónustu en sú rýmkaun er rökstudd með því að stærsti hluti dómþola sem hljóta blandaða dóma eru 25 ára eða yngri.
- lagt til að rýmka dagsleyfi fanga enda teljist það heppilegur þáttur í refsifullnustu eða til að búa fanga undir að afplánun ljúki.
- lagt til að falla frá því að útiloka samfélagsþjónustu þegar vararefsing fésektar, skv. einni eða fleiri refsíákvörðun er hærrí en eitt ár.

Það orkar tvímælis og er um leið andstætt hinum breyttu viðhorfum í fangelsismálum sem boðuð eru í frumvarpinu að ætla að skapa fanga aðstæður og umhverfi til að takast á við sín mál og lífið sjálft eftir afplánun og bjóða upp á rýmkaðri og léttvægari afplánunarúræði um leið og kveðið er á um það í **4. fl. 28. gr.** að ekki sé unnt að fullnusta refsingu með samfélagsþjónustu fyrir það eitt að vera svo óheppinn að vera nákvæmlega á þeim tímapunkti í fangelsisafplánun þegar sækja þarf um samfélagsþjónustu viku áður en dómþoli á að hefja nýja afplánun.

Málum er nefnilegum stundum þannig háttað eins og áður er getið að dómþolar hafa í einni og sömu dómsniðurstöðunni hlotið fésekt samfara óskilorðsbundinni refsingu sem innheimt er hjá lögreglustjóraembættunum sbr. 1. mgr. 70. gr. frumvarpsins og er það opinbert að innheimtufarlið er almennt mjög langt og seinvirkt sbr. greinargerð um 72. gr. frumvarpsins. Er ekki réttlætanlegt og í samræmi við þann nýja tón sem sleginn er í frumvarpinu að dómþoli eigi rétt á því að afplána vararefsingu fésekta með samfélagsþjónustu í beinu framhaldi af afplánun í fangelsi á óskilorðsbundinni refsingu svo fremi að sjálfsögðu að dómþoli teljist hæfur til að gegna samfélagsþjónustu skv. öðrum skilyrðum um samfélagsþjónustu ?

Nefnum raunhæft dæmi:

Fangi A er svo heppinn að sleppa út eftir fangelsisafplánun á óskilorðsbundinni refsingu áður en innheimtu líkur hjá lögreglu á fésekt eða öllu heldur sleppur út áður en honum er birt bréf frá lögreglustjóra um að hefja afplánun vararefsingar í beinu framhaldi af fangelsisrefsingu sem gerir honum þar af leiðandi kleift að afplána vararefsingu fésektar með samfélagsþjónustu.

Fangi B í klefanum við hliðina á er aftur á móti svo óheppinn að hann fær bréf frá lögreglustjóranum meðan hann er í fangelsisafplánunni um að hefja afplánun vararefsingar vegna fésektar strax í beinu framhaldi af fangelsisrefsingunni. Hér gæti hreinlega munað hvort lögreglustjóraembættið er seinvirkara.

Telst það réttlæti eða öllu heldur jafnræði í ljósi allrar janfréttisumræðunnar í þjóðfélaginu í dag að mismuna föngum á þennan hátt allt eftir mismunandi verklagi og vinnuhraða á milli lögreglustjóraembættu ?

Vegna þessa nýja skilyrðis **skv. 4.tl. 1. mgr. 28. gr.** frumvarpsins er greinilega verið að mismuna aðilum.

Hvaða sjónarmið og rök vega svo þungt sem réttlæta lögfestingu á þessu skilyrði ? Eru ekki önnur sjónarmið sem vega hér þyngra sbr. t.d. hið nýja viðhorf sem er eins og rauður þráður í gegnum frumvarpið.

Annarra sjónarmiða er vert að geta.

Tökum annað raunhæft dæmi:

Dómþoli A, 22ja ára og aldrei komist í kast við lögin áður, fær 6 mánaða óskilorðsbundinn fangelsisdóm og er gert að sæta fangelsisafplánun þar sem hann á öðru máli ólokið í refsivörslukerfinu sbr. 2. tl. 1. mgr. 28. gr. frumvarpsins. Eftir 2ja mánaðar afplánun í fangelsi er seinna málið látið niður falla og hann ekki ákærður. Á

Þessum tímapunkti á þessi óheppni ungi maður að eiga möguleika á því að taka út sína refsingu með vægara afplánunarúrræði sbr. samfélagsþjónustu enda uppfyllir hann nú öll skilyrði til að gegna ólaunaðri samfélagsþjónustu. Hann vill bæta ráð sitt og skila samfélaginu til baka fyrir sín afglöp með ólaunaðri vinnu í þágu samfélagsins. Hann er fullur ákafa að standa sig en hvað gerist. Nei því miður segir Fangelsismálastofnun Ríkisins við hann. Þú ert byrjaður í fangelsisafplánun og getur því á engan hátt afplánað afganginn af dómnum með samfélagsþjónustu sbr. **4. tl. 1. mgr. 28. gr.** Dómpoli A verður að kyngja því að vera lokaður áfram innan veggja fangelsins þrátt fyrir að uppfylla öll skilyrði um samfélagsþjónustu.

Það er mat okkar að þetta geti ekki talist rétta leiðin á afgreiðslu slíkra mála sérstaklega þegar fullnusta afplánunar með samfélagsþjónustu geti talist fullkomlega heppilegt refsifullnustuúrræði í ákveðnum tilvikum.

Annað raunhæft dæmi til samanburðar: Dómpoli B, 22ja ára og aldrei komist í kast við lögjin áður, fær 6 mánaða óskilorðsbundinn fangelsisdóm og er gert að sæta fangelsisafplánun þar sem hann á öðru máli ólokið í refsivörslukerfinu sbr. 2. tl. 1. mgr. 28. gr. frumvarpsins. Þessi heppni ungi maður fær þau gleðitíðindi **áður en** fangelsisafplánun hefst að hann verði ekki ákærður vegna seinna málsins og því er ekki lengur til staðar ólokið mál í refsivörslukerfinu sem kom í fyrstu í veg fyrir að fullnusta 6 mánaða dóminn með samfélagsþjónustu. Nú stendur honum því til boða að afplána sína óskilorðsbundnu fangelsisrefsingu með samfélagsþjónustu án þess að vera fangelsaður.

Munurinn á þessum raunhæfu dæmum á dómþola A og B sýna það svo ekki verði um villst að það er greinilega háð duttlungum og eða verkhraða stofnana refsivörslukerfisins hvort dómþoli þarf að afplána sínu refsingu með 6 mán fangelsisrefsingu eða með ólaunaðri vinnu í þágu samfélagsins. Telst það eðlilegt og á einhvern hátt réttlæt看legt að frelsi einstaklingsins sé háð mismunandi verklagi og vinnuhraða á milli stofnana refsivörslukerfisins?

Það er mat okkar og um leið tillaga að nefndarmenn allsherjarnefndar hugi vel að þessu atríði og kanni þann möguleika að nema alfarið á brott þessa tillögu um lögfestingu **4. tl. 1. mgr. 28. gr.** eða a.m.k. huga að því að koma á undanþáguheimild þannig að heimila megi samfélagsþjónustu á effirstöðvum þeirrar refsingar sem afplánað er í fangelsi.

Það verður einnig að opna fyrir þann möguleika að dómþoli í fangelsisafplánun geti átt möguleika að ljúka vararefsingu vegna fésektar með samfélagsþjónustu en **4. tl. 1. mgr. 28. gr.** kemur í veg fyrir það eins og frumvarpið lítur út í dag. Oft eru þessar sektir mjög gamlar og jafnvel mun eldri mál heldur en óskilorðsbundnu refsingarnar.

Ef ekki reynist vilji til að afnema að öllu leyti **4. tl. 1. mgr. 28. gr.** væri allsherjarnefnd í lófa lagt að ganga þá aðeins skemur og huga að því að dómþoli ætti að eiga mögulegan rétt á því að afplána vararefsingu fésektar með samfélagsþjónustu í beinu framhaldi af óskilorðsbundinni fangelsisrefsingu enda hafi þá óskilorðsbunda fangelsisrefsingin sem aðalrefsing og fangelsisrefsingin sem vararefsing vegna fésektar (sektarhluti refsingarinnar) verið ákveðin í sömu dómsniðurstöðu.

63. gr.

Reynslulausnarúrræðið er eitt af þeim úrræðum utan refsivistarstofnana sem íslenska ríkið hefur lögfest á síðustu áratugum sem miða að því að veita brotamönnum aðhald og stuðla að endurreisn þeirra úti í hinu frjálsa samfélagi.

3.mgr. 63.gr.

Í **3. mgr. 63. gr.** frumvarpsins er þess getið að fanga verði ekki veitt reynslulausn ef hann á mál til meðferðar hjá lögreglu, ákærvaldi eða dómstólum þar sem hann er kærður fyrir refsiverðan verknað.

Hér vakna aftur sömu spurningar í tengslum við orðalagið “... **kærður fyrir refsiverðan verknað**”. Samkvæmt orðanna hljóðan væri Fangelsismálastofnun Ríkisins skylt að synja fanga um reynslulausn ef kæra liggur fyrir hjá lögreglu á hendur honum um refsiverðan verknað þegar umsókn um reynslulausn er tekin fyrir. Og það af þeirri ástæðu einni. Við spyrjum aftur. Hvað með þá grundvallar meginreglu að maður telst saklaus uns sekt er sönnuð? Og hvað ef fangi er að ósekju kærður fyrir refsiverðan verknað sem jafnvel á ekki við nein rök að styðjast?

Fangelsismálastofnun Ríkisins fer með þetta ákvörðunarvald og því má ætla að í framkvæmd verði að fara varlega í að synja umsækjendum um reynslulausn vegna þeirrar ástæðu einnar að dómþoli eigi óafgreidda kæru hjá lögreglu.

Annað sjónarmið er reyndar uppi á teningnum ef ákæra hefur þegar verið gefin út á grundvelli kærunnar og málið allt komið lengra inn í refsivörslukerfið. Er ekki rétt að leggja það í hendur Fangelsismálastofnunar að hún gerir athugun á því hjá þeirri stofnun sem hefur kærana til meðferðar hvort líklegt þyki að ákæra verði gefin út á grundvelli kærunnar? Það er nefnilega viðurkennd réttarframkvæmd að ákæra er ekki gefin út af hálfu saksóknara nema það er líklegt eða verulega líklegt að ákæra leiði til sakfellingar.

Að öðru leyti vísum við í framangreindan rökstuðning hér að ofan á bls 4-5 vegna athugasemda við 2. tl. 28. gr. frumvarpsins.

7. mgr. 63. gr.

Í **7. mgr. 63. gr.** frumvarpsins sem reyndar er tekið óbreytt úr nógildandi 5. mgr. 40. gr. alm. hegl. segir að reynslulausn verði ekki veitt þegar hluti fangelsisrefsingarinnar er óskilorðsbundinn en hluti skilorðsbundinn. Síðan segir **“sama gildi þegar fangi afplánar vararefsingu fésektar”**

Þetta orðalag í **2. ml. 7. mgr. 63. gr.** frumvarpsins “*sama gildir þegar fangi afplánar vararefsingu fésektar*” var lögfest með setningu laga 24/1999 sem breytti 40. gr. alm. hgl. L 19/1940. Lagasetning þessi hafði þann tilgang einan að eyða út verulegri réttaróvissu sem ríkti um hvort heimilt væri að veita fanga sem afplánar vararefsingu fésektar reynslulausn. Umboðsmaður Alþingis hafði komist að þeirri niðurstöðu í álitinu sínu (mál nr 2424/1998) að verulegur vafi léki á um að fært væri að útiloka fanga sem afplánaði vararefsingu fésektar um lengri eða skemmri tíma og uppfyllti að öðru leyti öll önnur skilyrði um reynslulausn, frá þeim möguleika að verða látinn laus til reynslu. Einnig taldi Umboðsmaður Alþingis óeðlilegt að dómur, úrskurður eða sátt um greiðslu fésektar að viðlagri vararefsingu reyndist dómpólum þungbærari ákvörðun en óskilorðsbundinn fangelsis- eða varðhaldsrefsing, enda væru fésektir vægasta tegund refsinga.

Í greinargerðinni með breytingarlögum nr. 24/1999 er lagasetningin um að fangi fái ekki reynslulausn á vararefsingu fésektar m.a. réttlætt með því að samfara frumvarpinu væri lagt fram annað frumvarp til laga um breytingu á lögum um fangelsi og fangavist þar sem lögð væri til sú breyting að unnt verði að fullnusta hámarksvararefsingu (sem er 1 ár) með samfélagsþjónustu. Þetta frumvarp varð og að lögum með setningu l 22/1999 sbr. nógildandi 26.gr. a og 26. gr. b. L 48/1988. Í greinargerðinni með þessum breytingarlögum l 22/1999 segir löggjafarviljinn orðrétt:

“Fésekt er vægasta tegund refsingar og því er þungbært fyrir sektarþola að þurfa að þola fullnustu sektar með vararefsingu í fangelsi. Væri takmörkuð ívilnun í því fólgin gagnvart sektarþola þótt unnt væri að veita honum reynslulausn á hluta vararefsingarinnar. Þess í stað þykir nær að sektarþola verði með öðru móti en með skerðingu á frjálsræði gert kleift að þola fullnustu refsingar þegar hann getur ekki greitt sekt. þar af leiðandi.....er lögð til sú breyting að unnt verði að fullnusta hámarksvararefsingu með samfélagsþjónustu. Þannig gefst sektarþolum í öllum tilvikum kostur á að komast hjá því að þurfa að afplána vararefsingu í fangelsi. Þykir fullnusta á þann veg til muna sanngjarnari í garð sektarþola í stað

þess að hann þurfi að þola fangelsisrefsingu af þeim sökum einum að geta ekki greift sekt."

Síðan segir áfram í greinargerðinni: "þó verður áfram að búa við að vararefsing verði fullnustuð með fangelsi þegar sektarþola fullnægir ekki skilyrðum fyrir samfélagsþjónstu eða sinnir henni ekki. Að öðrum kosti yrði verulega dregið úr varnaðaráhrifum refsinga ef ekki er unnt að fullnusta sektarrefsingu að þeirri ástæðu einni að hún fæst ekki greidd."

Við viljum benda nefndarmönnum allsherjarnefndar á tvennt í þessu sambandi:

1. Ef sektarþoli uppfyllir ekki skilyrði um samfélagsþjónustu þarf hann að afplána sektina í fangelsi og því er ekki á neinn hátt verið að draga úr varnaðaráhrifum refsinga ef fésektin skv. vararefsingunni fæst ekki greidd. Það er einvörðugu verið að ræða hér um það mikla óréttlæti og ójafnræði sem felst í því að sektarþoli eigi ekki möguleika á reynslulausn eins og aðrir afplánunarfangar. Fyrst það eru skilaboð frá hæstvirtu Alþingi í tilvitnaðri greinargerð með lögum 24/1999 að sektarþolum eigi í öllum tilvikum að gefast kostur á að komast hjá því að þurfa að afplána vararefsingu í fangelsi er óréttlátt og óþolandi að refsa þeim sektarþolum sem fullnægja ekki skilyrðum um samfélagsþjónustu umfram aðra afplánunarfanga með því að þeim gefst ekki kostur á reynslulausn vegna fésektarinnar.

2. Það er einnig hróplegt ósamræmi og óréttlæti sem kemur hér í ljós þar sem í einum lagabálki er vikið að því að sektarþolum gefst kostur á því í öllum tilvikum að komast hjá því að þurfa að afplána vararefsingu vegna fésektar í fangelsi svo framarlega sem auðvitað öllum skilyrðum um samfélagsþjónustu er fullnægt en í öðrum lagabálki er vararefsing vegna fésektar gerð að þungbærara afplánunarúrræði heldur en óskilorðsbundin fangelsisrefsing vegna þess eins að fanga verður ekki veitt reynslulausn vegna vararefsingu fésektar **sbr. 2. ml. 7. mgr. 63. gr.** frumvarpsins. Það er vandséð hvers vegna afplánun vararefsingar fésektar á að leiða til þess að mönnum sé meinuð reynslulausn. Afpláni fangi vararefsingu fésektar t.d. vegna bágrar fjárhagslegra aðstæðna, er fyrir það synjað að hann eigi möguleika á reynslulausn.

Það verður að telja óþolandi ástand að reynslulausn ráðist hreinlega af fjárhag manna. Þess ber að geta að háttvirtir þingmenn Einar K. Guðfinnson og Össur Skarphéðinsson eru sammála okkar sjónarmiðum hér og hafa m.a. lagt fram í þrígang á Alþingi frumvarp til laga um breytingu á þessu

hegningarlagaákvæði **sbr. 2. ml. 7. mgr. 63.gr.** frumvarpsins. (**sjá meðfylgjandi fylgiskjal**).

Í greinargerð þess frumvarps segir m.a. “Að mati flutningsmanna er afar brýnt að breyta þessu ákvæði hegningarlaganna, treysta þannig í raun jafnræði þegnanna og afnema lagaákvæði sem leiða til þess að efnahagur manna ræður því hvort þeir þurfa að afplána refsivist án minnsta möguleika á reynslulausn. Þar sem menn verða skv. lögum ekki dæmdir í fangelsi skemur en 30 daga er lagt til að reynslulausn vegna afplánunar vararefsingar fésektar komi ekki til skoðunar ef hún er strykttri en 30 dagar”. Þeir lögðu sem sagt til að 2. ml. 7. mgr. 63. gr. orðast svo: **“Sama gildir þegar fangi afplánar vararefsingu fésektar sem er strykttri en 30 dagar”**.

Okkur finnst einnig nauðsynlegt að geta þess að þau sjónarmið geta hljómað hér á móti framangreindum rökstuðningi okkar að afnema eigi 2. ml. 7. mgr. 63. gr. frumvarpsins, að óþarfi verði að huga að slíku brottfalli lagaákvæðins þar sem í frumvarpinu sé lagt til að fallið verði frá því að útiloka þá dómpola, sem hafa í einni eða fleirri refsíákvörðunum verið dæmdir í óskilorðsbundið fangelsi og gert að greiða fésekt, frá því að fá vararefsingu fullnustaða með samfélagsþjónustu í þeim tilvikum þegar samantögd fangelsisrefsing og vararefsing er lengri en 1 ár.

Til að skýra þetta hér betur út viljum við nefna 2 raunhæf dæmi:

Dómpoli A, 22ja ára, fær dæmda 6 mánaða óskilorðsbundna fangelsisrefsingu svo og fjársekt ella sæta fangelsi í 6 mánuði. Dómpoli A getur á engan hátt greitt fésektina og er gert að afplána fésektina í fangelsi í beinu framhaldi af óskilorðsbundnu refsingunni. Dómpoli A sækir um að afplána bæði aðalrefsinguna og vararefsinguna sbr. skv. núg. 26. gr. a. l 48/1988 (sbr. 72. gr. frumvarpsins) með samfélagsþjónustu og **fær samþykki fyrir því að taka út refsingu sína með ólaunaðri vinnu í þágu samfélagsins.**

Dómpoli B, 22ja ára, fær dæmda 6 mánaða óskilorðsbundna fangelsisrefsingu svo og fjársekt ella sæta fangelsi í 6 mánuði. Dómpoli B getur á engan hátt greitt fésektina og er gert að afplána fésektina í fangelsi í beinu framhaldi af óskilorðsbundnu refsingunni. Dómpoli B sækir um að afplána bæði aðalrefsinguna og vararefsinguna sbr. skv. núg. 26. gr. a. l 48/1988 (sbr. 72. gr. frumvarpsins) með samfélagsþjónustu **en fær höfnun frá Fangelsismálastofnun þar sem hann hefur ekki sótt skriflega um**

samfélagsþjónustu innan tiltekins frest skv. 1.fl. 1. mgr 28. gr. frumvarpsins. Hann telst m.ð.o. ekki hæfur skv. 28. gr. frumvarpsins til að gegna henni að mati Fangelsismálastofnunar. Dómpoli B fer í fangelsisafplánun og þarf að afplána 1 árs fangelsisdóm en hefur möguleika á reynslulausn á ½ refsitímans þar sem hann uppfyllir öll skilyrði reynslulausnar. **En vegna áðurnefnds lagaákvæðis þ.e. 2. ml. 7. mgr. 63. gr. frumvarpsins** fær Dómpoli B ekki reynslulausn á vararefsingu fésektar heldur einvörðungu á aðalrefsinguna skv. 2. mgr. 63. gr. frumvarpsins.

Þetta gerir það að verkum að Dómpoli B þarf afplána sína refsingu í 9 mán (3 mán aðalrefsing + 6 mán vararefsing) í fangelsi á meðan Dómpoli A með alveg jafnlangan dóm afplánar með samfélagsþjónustu.

Einnig er vert að skoða þetta dæmi út frá þeirri hlið að samfangi Dómpola B hefur hlotið jafnlangan dóm í mánuðum talið þ.e. 12 mán en allt í óskilorðsbundinni fangelsisrefsingu. Þessi samfangi Dómpola B uppfyllir öll skilyrði reynslulausnar skv. 63 gr. frumvarpsins og fær reynslulausn með viðhlítandi skilyrðum eftir 6 mán refsitímans. Hvað segir þetta raunhæfa dæmi okkur ?

Fésekt sem er vægasta tegund refsingar en er í raun orðin þyngsta tegund refsingar vegna þessa lagaákvæðis í 2. ml. 7. gr. 63. gr. frumvarpsins.

Við teljum þetta vera hróplegt óréttlæti og óþolandi ástand og síðast en ekki síst orkar þetta mjög svo tvímælis þegar hinn rauði þráður í lagafrumvarpinu er að rýmka og auka möguleika dómpola á að fullnusta refsingu utan refsivistarstofnana.

Í ljósi þessa er vert að huga enn frekar að því frumvarpi til laga um breytingu á alm. hgl. sem háttvirtir þingmenn Össur Skarphéðnsson og Einar K Guðfinnsson hafa lagt í þrígang fram á Alþingi og ekki hlotið brautargengi sbr. meðfylgjandi fylgiskjal.

Að lokum viljum við þakka fyrir það tækifæri sem við fengjum til að veita umsögn um framangreint frumvarp. Það er von okkar að þessar fáu athugasemdir okkar hafi vakið menn til umhugsunar og leiði til frekari umræðna um þessi mál þó við getum ekki vænst þess að fangar séu þrýstihópar í íslensku samfélagi í dag.

Kvíabryggju 21.01.2005

Bjarni Sigurðsson
Talsmaður fanga á Kvíabryggju

FYCOSSKJAL

Frumvarp til laga

um breyting á almennum hegningarlögum, nr. 19 12. febrúar 1940 (reynslulausn).

Flm.: Einar K. Guðfinnsson, Össur Skarphéðinsson.

1. gr.

2. másl. 5. mgr. 40. gr. laganna orðast svo: Sama gildir þegar fangi afplánar vararefsingu fésektar sem er styttri en 30 dagar.

2. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Greinargerð.

Frumvarp þetta var flutt á 127. löggjafarþingi en hlaut ekki afgreiðslu. Það var endurflutt á 128. löggjafarþingi, en var ekki afgreitt úr nefnd. Því er það endurflutt á nýjan leik.

Ákvæði um reynslulausn er í 40. gr. almennra hegningarlaga. Þar segir m.a. að Fangelsismálastofnun ríkisins geti þegar fangi hefur afplánað $\frac{2}{3}$ hluta refsitímans ákveðið að hann skuli látinn laus til reynslu. Ef sérstaklega stendur á má þó veita reynslulausn þegar liðinn er helmingur refsitímans. Reynslulausn verður hins vegar ekki veitt ef slíkt þykir óráðlegt vegna haga fangans, enda skal honum vís hentugur samastaður og vinna eða önnur kjör sem nægja honum til framfærslu. Þegar hluti fangelsisrefsingar er óskilorðsbundinn en hluti skilorðsbundinn eða þegar fangi afplánar vararefsingu fésektar verður reynslulausn hins vegar ekki veitt.

Af þessu má ráða að löggjafinn veitir allrúmar heimildir til þess að fangi geti fengið reynslulausn en auk þess hefur myndast sú venjuhjelgaða framkvæmd að refsifangar fái nær undantekningarlaust reynslulausn eftir helming eða $\frac{2}{3}$ hluta refsitímans svo framarlega sem skilyrðum laganna um reynslulausn er fullnægt. Reynslulausn verður þó ekki veitt þegar hluti fangelsisrefsingar er óskilorðsbundinn en hluti skilorðsbundinn og þegar fangi afplánar vararefsingu fésektar. Að öðru leyti hefur Fangelsismálastofnun rúmar heimildir til þess að veita fanga reynslulausn. Önnur ákvæði hegningarlaganna um reynslulausn kveða á um önnur þau atriði sem uppfylla þarf áður en reynslulausn er veitt.

Umboðsmaður Alþingis hefur fjallað um þessi mál og kemst m.a. að þeirri niðurstöðu í máli nr. 2424/1998 að réttarstaða þeirra sem afpláni vararefsingu fésektar sé að öllu jöfnu sú sama og annarra fanga sem sviptir hafa verið frelsi sínu með refsivist. Tilgangur reynslulausnar sé að takmarka andfélagsleg áhrif frelsskerðingar til lengri tíma og aðstoða fanga í þeim miklu aðlögunarferðum sem þeirra bíða við lok refsivistar og það geti jafnt átt við um þá menn sem afplána óskilorðsbundinn fangelsisdóm og þá sem sviptir eru frelsi sínu vegna ógreiddrar fésektar. Þá telur umboðsmaður óeðlilegt að dómur, úrskurður eða sátt um greiðslu fésektar að viðlagðri vararefsingu reynist dómþolum þungbærari ákvörðun en óskilorðsbundin fangelsisrefsing þar sem fésektir séu vægasta tegund refsinga samkvæmt lögunum. Loks telur umboðsmaður verulegan vafa

leika á því að fært sé að útiloka fanga sem afplánaði vararefsingu fésektar og fullnægði að öðru leyti skilyrðum laganna frá möguleika á reynslulausn sökum þess að hann gæti stýtt afplánunartíma sinn ef hann hefði til þess fjárhagslegt bolmagn.

Það er afar vandséð hvers vegna afplánun vararefsingar fésektar á að leiða til þess að mönnum sé meinuð reynslulausn. Ljóst er að eðli afbrotsins hefur ekkert með það að gera hvort menn fá reynslulausn samkvæmt lögunum. Afpláni fangi vararefsingu fésektar, t.d. vegna bágra fjárhagslegra aðstæðna, er fyrir það synjað að hann eigi möguleika á reynslulausn. Augljóst er að nær undantekningarlaust reyna menn að greiða sektina til þess að komast hjá fangelsisvist. Frelsi sitt meta menn ekki til fjár. Þeir sem ekki greiða sekt sína en afplána fangelsisvist gera það að jafnaði vegna þess að þeim eru sektargreiðslurnar ofviða. Þannig kveða lög á um svimandi háar sektargreiðslur vegna skattalagabrotu eða vegna þess að vanhöld verða á skilum á vörslusköttum. Slíkar greiðslur geta í slíkum tilvikum og öðrum verið svo háar að viðkomandi einstaklingur getur engan veginn innt þær af hendi. Þá kemur jafnan til fangelsisvistar sem verður ekki stýtt með reynslulausn. Hér er því í raun verið að mismuna mönnum að þessu leyti eftir efnahag. Sá sem fjáður er greiðir sekt sína og getur um frjálst höfuð strokið. Sá sem minna hefur á milli handanna verður að afplána fangelsisvist og það án minnsta möguleika á reynslulausn. Hér sker efnahagurinn því í raun úr um örlög manna að loknum dómi dómstólanna. Það getur alls ekki hafa verið ætlun löggjafans. Að mati flutningsmanna er þess vegna afar brýnt að breyta þessu ákvæði hegningarlagna, treysta þannig í raun jafnræði þegnanna og afnema lagaákvæði sem leiða til þess að efnahagur manna ræður því hvort þeir þurfa að afplána refsivist án minnsta möguleika á reynslulausn. Þar sem menn verða samkvæmt lögunum ekki dæmdir í fangelsi skemur en 30 daga er lagt til að reynslulausn vegna afplánunar vararefsingar fésektar komi ekki til skoðunar ef hún er styttri en 30 dagar.

Á 128. löggjafarþingi var samþykkt svohljóðandi þingsályktun (þskj. 1330, 517. mál):

„Alþingi ályktar að fela dómsmálaráðherra að skipa nefnd til að kanna og gera úttekt á veitingu reynslulausnar skv. 40.–42. gr. almennra hegningarlaga, nr. 19/1940. Kannað verði m.a. hversu algengt er að beita því úrræði, hvernig háttáð er eftirliti með því að skilyrði reynslulausnar séu haldin og hversu mörg brot eru framin af einstaklingum á reynslulausn. Jafnframt verði sérstaklega kannað hvort ástæða sé til þess að breyta framkvæmd reynslulausnar á þann veg að það verði hlutverk dómara að ákveða hvort fangi skuli látinn laus til reynslu í stað Fangelsismálastofnunar ríkisins, sbr. 1. mgr. 40. gr. almennra hegningarlaga.“

Við afgreiðslu málsins kvaddi fyrsti flutningsmaður þessa frumvarps sér hljóðs og gerði grein fyrir atkvæði sínu með svofelldum orðum:

„Virðulegi forseti. Ég styð að sjálfsögðu þessa tillögu sem hér er verið að greiða atkvæði um. Ég vil hins vegar vekja athygli á því að fyrr í vetur flutti ég ásamt hv. þm. Össuri Skarphéðinssyni frv. sem tók að nokkru leyti á málinu sem snýr að reynslulausn. Ég tel að þau mál séu í miklum ólestri. Að hluta standa mál þannig núna að reynslulausn getur hreinlega ráðist af efnahag manna, af fjárhag manna. Það er auðvitað gjörsamlega óþolandi ástand. Ég vænti þess að sú nefnd sem hér er verið að gera ráð fyrir að verði skipuð til að fara ofan í þessi mál taki sérstaklega á þessu.“

Í því sambandi á ég við að séu menn dæmdir til fjársektar en til fangelsisvistar sem vararefsingar og hafi menn ekki efni á því að borga þessar fjársektir og eru dæmdir þar með í fangelsi þá eiga þeir ekki möguleika á reynslulausn. Aðrir fangar eiga almennt

möguleika á reynslulausn þannig að þarna er klárlega verið að mismuna fólki, m.a. á grundvelli efnahags. Ég harma að þessi mál skuli ekki hafa verið leidd til lykta í vetur. En úr því sem komið er styð ég tillöguna og vænti þess að m.a. verði tekið á þessu mikla óréttlæti.“

Af þessu má ráða að þó með almennum hætti sé nú verið að fara yfir löggjöfina hvað varðar reynslulausn, þá er ekki tekið sérstaklega á því hróplega óréttlæti sem þessu frumvarpi er ætlað að eyða. Frumvarpið er því flutt til þess að unnt verði þegar í stað að afnema óréttlátt ákvæði sem leiðir til mismununar að þessu leyti á grundvelli efnahags.

Ástæða er í þessu sambandi að vekja athygli á grein eftir Einar S. Hálfánarson, hæstaréttarlögmann og löggiltan endurskoðanda, sem birtist í Morgunblaðinu 10. október sl. Þar er ljósi varpað á einn anga þessa máls og birtist greinin hér sem fylgiskjal með leyfi höfundar.

Fylgiskjal.

Einar S. Hálfánarson:

Skuldafangelsi á 21. öld. (Morgunblaðið 10. október 2003.)

Nýlega var upp kveðinn dómur í Hæstarétti Íslands dómur þar sem maður sem orðið hafði gjaldþrota var dæmdur til þungrar refsingar. Atvik málsins voru þau að hann skilaði ekki til innheimtumanns ríkissjóðs virðisaukaskatti á réttum tíma eins og honum bar. Hann gerði það þó síðar eða ætlaði að minnsta kosti að gera, en ríkissjóður hafði þá eignast dráttarvaxtakröfu á manninn og peningarnir sem hann skilaði um síðir voru teknir að stórum hluta upp í vextina. Án þess að þreyta lesendur um of er það niðurstaða dómsins að vangoldinn virðisaukaskattur hafi numið um tveimur milljónum og sexhundrað þúsundum króna, og hann hafi síðar greitt u.þ.b. sömu upphæð, en þar af hafi aðeins um fjórtán hundruð þúsundum verið ráðstafað til greiðslu virðisaukaskatts; restin fór í vexti. – Þetta breytti þó engu fyrir þann seka. Hæstiréttur rekur í dómi sínum þau lagasjónarmið sem niðurstöðu ráða. Þar segir: „með ákæru og síðar dómi Hæstaréttar í máli nr. 49/2000 sem gekk 22. júní 2000 varð nokkur stefnubreyting í meðferð skattamála hjá efnahagsbrotadeild Ríkislögreglustjórans. Fram að þeim tíma hafði tíðkast að ákæra ekki vegna brota þegar sakborningur hafði greitt þrátt fyrir að um fullframin upplýst brot væri að ræða.“ Og ennfremur: „enginn greinarmunur er gerður við útgáfu ákæru hvenær greitt er á þeim tímabilum sem rannsókn beinist að og fullframning brota verði að vera helsta leiðarljósið um hvert hið meinta sakarefni er.“ Lesendum til upplýsingar skal tekið fram að fullframning er lögfræðihugtak sem ekki borgar sig að fara út í að skýra. Að lokum segir Hæstiréttur Íslands: „Sú fjárhæð sem ákært er fyrir nær til höfuðstóls þess virðisaukaskatts, sem ógreiddur var er hann féll í gjalddaga, en samkvæmt 1. mgr. 40. gr. laga nr. 50/1988 með áorðnum breytingum sætir sú háttsemi þar tilgreindum viðurlögum að afhenda ekki á lögmæltum tíma virðisaukaskatt sem maður hefur innheimt eða honum bar að innheimta. Greiðslur ákærða, sem að langmestu leyti voru inntar af hendi löngu eftir gjalddaga, geta ekki haft áhrif á sakarmat.“

Ákærði var sem sé dæmdur til að greiða rúmlega fimm milljóna króna sekt innan

fjögurra vikna, en sæta ella fangelsi í fimm mánuði. Nú er það svo að gjaldþrota menn eiga slíkar fjárhæðir ekki í handraðanum. Hinn raunverulegi dómur er fimm mánaða fangelsi og geta menn svo borið það saman við refsingar sem dæmd eru fyrir önnur brot. Þá er rétt að taka fram að ekki var um skattsvik að ræða heldur vangreiðslu virðisaukaskatts.

Alþingi þarf að breyta löggjöfinni sem leiðir til refsinga af þessu tagi og það undir eins. Það sæmir ekki síðuðu þjóðfélagi að beita menn skuldafangelsi. Það var afnumið á fyrri öldum og tilheyrir sama ástandi og svipting kosningaréttar þeirra sem þágu aðstoð frá sveit. Það er líka gefið að lögin munu óbreytt kosta ríkissjóð fé. Lagaákvæðið gildir t.a.m. um stjórnarmenn félaga sem hafa ekki skilað skattinum. Stjórnnum félaga ber að hafa eftirlit með því að félag skili virðisaukaskatti. Í raunveruleikanum hafa stjórnarmenn ekki mörg tæki til eftirlitsins önnur en að inna framkvæmdastjórnann eftir þessu á fundum. Þess eru mýmörg dæmi að stjórnarmenn félaga hafi gripið í taumana löngu eftir gjalddaga og gengið í að virðisaukaskattur yrði gerður upp og jafnvel mörg dæmi þess að stjórnarmenn gjaldþrota félaga hafi sjálfir greitt háar fjárhæðir úr eigin vasa þegar ljóst var að félagið hefði ekki burði til þess. Að óbreyttum lögum geta þeir alveg sleppt því.

Ég ætla alls ekki að áfellast þá sem ákæra og dæma eftir þessum lögum. Reyndar sagði Magnús heitinn Óskarsson, borgarlögmaður, að dómurinn við Hæstarétt væru svo ólífsreyndir að þeir kynnu ekki að taka leigubíl og kannski var eitthvert rúm til að skoða raunveruleikann við túlkun laganna, en sjálfsagt ekki mikið. Það er Alþingi sjálft sem þarf að taka málið upp og kannski einna helst þeir eða sú sem mest beitti sér fyrir refsigleði í þessu efni fyrir rúnum áratug.

Margir sem ekkert erindi eiga í fangelsi hafa orðið og munu verða að sitja af sér refsingu eins og hér er lýst. Ýmsir þeirra þrýðismenn á allan almennan mælikvarða. Fangavist er ekki úrræði sem gripa á til vegna gjaldþrots. – Þá sem þegar hafa verið dæmdir til miklu þyngri refsinga en nokkur efni standa til á þessum grundvelli tel ég eiga að náða.